

ОРГАНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ КИТАЮ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН

Стражнікова І.В.

*д.пед. н., професор кафедри педагогіки імені Богдана Ступарика
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»*

Завгородня Т.К.

*д.пед.н., професор, завідувач кафедри педагогіки імені Б.Ступарика
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»*

THE ORGANIZATION OF THE HIGHER EDUCATION SYSTEM IN CHINA IN THE CONTEXT OF MODERN EUROPEAN COUNTRIES

Strazhnikova I. V.

*doctor of pedagogical Sciences, professor of the department of pedagogy name
B.Stuparich of the state University «Precarpathian national University
named after Vasyl Stefanyk»,*

Zavgorodnia T. K.

*doctor of pedagogical Sciences, professor, head of the department of pedagogy name
B.Stuparich of the state University «Precarpathian national University
named after Vasyl Stefanyk»,*

У статті розглядаються сучасні тенденції розвитку системи вищої освіти КНР, охарактеризовано її ланки, структуру та ступені. Зосереджено увагу на ролі держави у підвищенні рівня освіченості населення, можливостях працевлаштування, конкурентоспроможності випускників ЗВО. Проаналізовано та зроблено порівняння особливостей організації системи вищої освіти в Китаї та європейських країн, що впливають на якість надання освітніх послуг. Висвітлено досвід, який творчо можна використовувати для подальшої розбудови системи вищої освіти України.

The article examines the current trends in the development of the higher education system of China, describes its links, structure and degrees. The attention is focused on the role of the state in raising the level of education of the population, employment opportunities, and the competitiveness of graduates of ZOO. The comparison and comparison of the peculiarities of the organization of higher education system in China and European countries, which influence the quality of providing educational services, is analyzed and made. The experience, which can be creatively used for further development of the system of higher education of Ukraine, is described.

Ключові слова: *Китай, вища освіта, програма підготовки, європейська система вищої освіти, оцінювання ЗВО.*

Key words: *China, Higher Education, Training Program, European Higher Education System, Assessment of ZOO.*

Постановка проблеми. Китай все частіше називають «світовим дивом». Дійсно, досягнуті успіхи в економіці, високих технологіях, біохімії, медицині, цією країною за останні десятиліття, перевернули уявлення про Китай в свідомості європейців протягом останнього століття. Одне з пояснень цього процесу – це система освіти, яка існує в цій країні. Освіта в Китаї для громадян безкоштовна, програми навчання в усіх закладах освіти знаходяться під суворим контролем держави. Це, однак, не заважає китайській системі швидко реагувати на виклики зовнішнього світу і пристосовуватися до вимог міжнародного ринку праці, жорсткої конкуренції з боку іноземних фахівців.

Мета статті – висвітлити, проаналізувати та порівняти особливості системи вищої освіти в Китаї та європейських країн, що впливають на якість надання освітніх послуг.

Виклад основного матеріалу. Система освіти Китаю включає в себе базисну освіту (дошкільну, загальну початкову і середню), середню професійно-технічну, загальну вищу освіту та освіту для дорослих. Сучасна

система освіти в країні має ряд специфічних рис, якщо порівнювати її із зарубіжними аналогами.

У Китаї склалася багатоступенева система вищої освіти. Під час вступу кожен університет висуває свої вимоги, однак спільною є – вік (не більше 25 років) і атестат про середню освіту.

В процесі безперервного удосконалення реформ системи вищої освіти підвищується й ефективність навчання, за яке в Китаї повинні платити всі студенти, однак діє і система стипендій. Випускники ЗВО працевлаштовуються самостійно, мають можливість вступу до аспірантури. Китайські заклади вищої освіти можуть посилати студентів за кордон на навчання та стажування.

У Китаї, як і на Заході, діє стандартна програма підготовки у ЗВО:

1. Бакалаврат - термін навчання 4-5 років, контроль знань у закладах вищої освіти здійснюється тільки в екзаменаційній формі – іспити проводяться письмово у формі тестів з кожної дисципліни (поділяються на обов'язкові та факультативні), на підготовку до яких виділяється орієнтовно по дві години. Питання для підготовки заздалегідь не надаються.
2. Магістратура – термін навчання 2-3 роки, після чого випускники одержують закінчену вищу освіту з присвоєнням ступеня «Магістр».

Особливістю вищої освіти в країні є значна частка природничо-технічних і прикладних дисциплін (60% студентських місць). Однак, в умовах загострення конкурентоспроможності на світовому ринку освітніх послуг для талановитої молоді Китаю привабливими є університети Великобританії, Австралії, Канади, Японії, Франції, Німеччини та Нідерландів.

До складу елітної групи університетів Китаю входять Пекінський університет (рік заснування 1898), Університет Цінхуа (Пекін, 1911), Університет Фудань (Шанхай, 1905), Шанхайський університет Цзяотун (1896), Нанкінський університет (Нанкін, 1902), Чжецзянський університет (Ханчжоу, 1897), Китайський університет науки і технології (Хефей, 1958), Університет Сіань Цзяотун (Сіань, 1896) і Харбинський інститут науки і технології (1920).

А от чи не найстарішими університетами у світі є іспанські, найперший з них був заснований у Самаланці в 1218 році. До найбільш престижних державних вишів країни відносять більш «юні» університети – Мадридський, Севільський і Валенсіанський, які виділяють усього 5% місць іноземцям. Для вступу до ЗВО необхідно здати на відповідному рівні іспит з двох видів випробувань: перший з іспанської мови і другий – гуманітарна або технічна частина (залежно від обраного абітурієнтом напряму навчання). Вартість навчання на рік становитиме 700-2000 євро в залежності від спеціальності, магістратура – 1000-7000 євро. А отримати стипендії в Іспанії практично не реально [3].

У сусідній Франції «високі» школи (особливо наукові, технологічні і комерційні) забезпечують спеціальну освіту вищого рівня – готують державних службовців, випускникам гарантують постійне місце роботи. Зарахування на навчання проводиться на конкурсній основі після 2-річних підготовчих курсів, але у випадку невдачі під час вступу випускники курсів вільними слухачами продовжують навчання одразу на третьому курсі університету за профілем [1, с. 62]. В країні діють як державні, так і приватні ЗВО, в яких передбачається система коротко- (спеціалісти промислового сектору, торгівлі, сфери обслуговування, допоміжний медичний персонал) і довготривалого навчання. Академічні заняття проводяться у традиційний спосіб, але акцент робиться на самостійну роботу студентів.

Заклади вищої освіти Німеччини це університети, вищі спеціальні школи, різні спеціалізовані ЗВО, а також педагогічні, теологічні, музичні, художні, кінематографічні та ін., а от майбутніх спортсменів, журналістів і лікарів навчають на відповідних факультетах університетів і у спеціалізованих закладах освіти. Старі німецькі університети орієнтовані на класичний підхід до здобуття вищої освіти, що передбачає серйозну теоретичну підготовку, а спеціальні школи – на практичну, навчання триває 3-4 роки і рік стажування. В останні роки багато вищих шкіл організували платні магістерські програми з можливістю навчання англійською мовою (3-5 семестрів). Українці можуть

вступати в німецькі університети після закінчення 1-2 курсу навчання в українському закладі вищої освіти з відмінним знанням німецької мови. Навчання у державних ЗВО Німеччини безкоштовне, стипендій не існує, проте низку стипендіальних програм для студентів і аспірантів з України пропонують різні фонди.

В 2006 році в п'яти німецьких землях (Баден-Вюртемберг, Баварія, Гамбург, Нижня Саксонія, Північний Рейн-Вестфалія) була введена плата за навчання в університетах (доходила до 500 євро на семестр), проте поступово три землі під студентським тиском скасували оплату. На початок 2013 року плата за навчання у ЗВО країни залишалася лише у закладах двох федеральних земель: Баварія та Нижня Саксонія. У всіх університетах існує студентський внесок – це обов'язковий платіж, який покриває адміністративні витрати (в різних університетах він коливається від 100 до 300 євро за семестр), іноді він включає навіть семестрову плату за проїзний квиток на всі види транспорту. Головний принцип вищої освіти в Німеччині – «академічна свобода», тому в університет може вступити кожний за умови виконання умов допуску до навчання [4].

Вища освіта Фінляндії відрізняється не тільки високою якістю, а й певною гнучкістю – студенти мають право самостійно визначати для себе графік проходження навчальної програми, що веде до значного рівня самоконтролю. Навчання у вишах, навіть для іноземців, – безкоштовне (однак з 2016 р. прийнято закон про оплату для громадян з країн, що не входять в ЄС). Стипендії іноземцям у Фінських університетах не сплачують. У країні налічується 16 університетів (бакалаврат і магістратура) і 25 інститутів (бакалаврат). Найбільший виш – Університет Східної Фінляндії, який готує фахівців за більш, ніж 100 спеціальностями. Українські студенти 2-5 курсів можуть подавати документи на навчання в університеті за програмами студентського обміну або на отримання грантів на навчання.

На відміну від європейської системи вищої освіти у 1993 році в Китаї була затверджена програма «Реформування та розвиток освіти в Китаї», яка

започаткувала новаторські реформи з умовою модернізації сфери вищої освіти. Їх головною метою стало оновлення системи управління закладами вищої освіти, ліквідація невідповідності освіти інноваційному розвитку науки та техніки, недосконалих навчальних планів тощо.

Таблиця 1.

**Динаміка державного фінансування освіти в Китаї
(2000-2009 рр.)**

Рік	Видатки в абсолютному розмірі ВВП, млрд. юанів	Видатки на вищу освіту (%)
2000	384,908	0,57
2001	463,766	0,63
2002	548,003	0,68
2003	620,627	0,56
2004	724,26	0,55
2005	841,884	0,56
2006	981,531	0,6
2007	1 214,807	0,66
2008	1 450,074	0,64
2009	1 650,271	0,61

[2, с. 53]

Таким чином, за період реформування в Китаї значно зросли бюджетні витрати на розвиток вищої освіти (табл. 1), обсяги державного фінансування освіти за 2000-2009 роки постійно зростали. Так, якщо у 2000 році видатки в абсолютному розмірі становили близько 385 млрд. юанів, то у 2009 – 1,650 трлн. юанів, тобто зросли у 4,3 рази.

У Китаї проводяться заходи щодо залучення до навчання іноземних студентів (молодь із 170 країн світу), з дозволом проживання в китайських сім'ях з метою вивчення чи вдосконалення китайської мови. На відміну від американських, англійських, австралійських і багатьох інших університетів, вартість навчання в Китаї набагато нижче. Для іноземців один рік обійдеться приблизно в 3-10 тисяч доларів. У столиці або Шанхаї оренду житла, харчування та основні витрати можна вмістити в суму до 1000 доларів на місяць, у менших містах ця сума буде, звичайно, нижче. Заощадити можна,

якщо домовитися про гуртожиток від свого навчального закладу. А деякі іноземці можуть навіть оформити стипендію від уряду, яка повністю покриє навчання в Китаї.

Щодо України, то 6% всіх іноземних студентів становлять китайці (13 місце у світі).

Актуальним пріоритетом освітньої політики в Китаї з 1990 року є оцінювання діяльності закладів вищої освіти, що водночас з розвитком комплексної оцінки університетів, обумовило широке впровадження в практику системи добровільного їх оцінювання. У 2003 році урядом країни було прийнято рішення кожні п'ять років обов'язкове проведення інституціональної оцінки вишів.

Відтак у 2004 році було засновано Центр оцінювання вищої освіти, а також стали створюватися регіональні та приватні агентства з оцінки діяльності ЗВО, відповідні муніципальні та обласні комісії освіти («буферні агентства»). Крім того до різноманітних зовнішніх інституцій, китайські університети стали розбудовувати власні внутрішні структури з забезпечення та оцінки якості освіти. Сьогодні у Китаї розглядається питання щодо уніфікації підходів до оцінювання ЗВО. Увага зосереджується на укладанні національної та провінціальної баз даних з питань освіти. Елементом таких процесів в Україні є Єдина державна база «Освіта», а важливим аспектом – підготовка професіоналів з управління та експертизи освітнього простору.

Так, у ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» у 2019-2020 навчальному році вперше здійснюється набір студентів на спеціальність 011 «Освітні, педагогічні науки» з такою кваліфікацією за другим (магістерським) рівнем освіти. У навчальний план введено й нові дисципліни: «Інформаційна та медіаосвіта», «Дистанційна освіта», «Експертна діяльність у галузі освіти», «Управління освітнім процесом у закладах освіти», «Практика реалізації педагогічних проєктів», «Оцінювання освітніх систем», «Моніторинг та оцінювання якості освіти» та ін.

Згідно з Національним класифікатором професій фахівці можуть займати такі первинні посади: викладач закладу вищої освіти, асистент (за умов наявності досвіду виробничої та науково-практичної діяльності не менше двох років і спрямування наукових досліджень та підготовки кадрів у структурному підрозділі ЗВО); завідувач навчальної лабораторії; молодший науковий співробітник; керівник/заступник керівника підрозділу ЗВО (коледжу), закладу перепідготовки педагогічних кадрів, середнього загальноосвітнього навчально-виховного закладу всіх типів; заступник керівника науково-дослідної установи. Керівник підрозділу у сфері освіти та виробничого навчання, керівник проектів та програм у сфері освіти нематеріального виробництва, керівник установи (структурного підрозділу) із стандартизації сертифікації та якості освіти, менеджер (управитель) систем якості освіти, менеджер освіти, інспектор шкіл, інспектор методист, інспектор з дошкільного виховання, позашкільної роботи, організатор позаурочної та позашкільної виховної роботи з дітьми, інспектор з навчальної, виховної, методичної роботи, виробничого навчання і початкової військової підготовки. Інспектор середніх спеціальних, професійно-технічних та закладів вищої освіти.

На навчання приймаються випускники всіх спеціальностей першого (бакалаврського) освітнього рівня та всіх спеціальностей другого (магістерського) освітнього рівня.

Висновки. Отже, досвід Китаю у здійсненні реформування вищої школи може бути досить корисним і для України, адже модернізація вищої освіти є однією з найголовніших передумов інтеграції у світовий освітній простір.

Список використаних джерел

1. Вульфсон Б.Л. Стратегия развития образования на Западе на пороге XXI века. Москва, 1999. 160 с.
2. Гала С.В. Из досвіду реформування вищої освіти Китаю. *Економіка та держава*. 2011. № 8. С.52-54.
3. Міністерство освіти і культури Іспанії. *Електронний ресурс*. Режим доступу: <http://www.educacion.es/portada.htm> (05.05.2011)

4. <http://fedorchenko.ho.ua/de/highedu.html>].

References

1. Wolfson B. Education development strategy in the West on the threshold of the XXI century. Moscow, 1999. 160 p.

2. Gala SV From the experience of reforming China's higher education. *Economy and the state*. 2011. № 8. p. 52-54.

3. Ministry of Education and Culture of Spain. *Electronic resource*. Access mode: <http://www.educacion.es/portada.htm> (05.05.2011)

4. <http://fedorchenko.ho.ua/de/highedu.html>].